

1. רד"ק מלכים ב פרק כב פסוק ח

ספר התורה מצאתי בבית ה' - דרשו כי אחז שרף את התורה והטמינו מפניו ספר תורה אח' והטמינוהו תחת הנדבך ועכשיו מצא חלקי' ספר התורה הזה ורחוק הוא זה שחזקיהו שבא אחריו שרבי' תורה בישראל איך לא הוציאו וכמה ספרי תורה הניח חזקיהו במותו אלא מנשה מלך זמן רב שהרי מלך נ"ה שנה ועשה הרע בעיני ה' כתועבות הגוים ובנה מזבחות לע"ג בבית ה' והוא השכיח התור' מישראל ואין פונה אליה כי כלם היו פוני' אל אלהי' אחרים ואל חקות הגוים ובנ"ה שנה נשתכחה התורה ועכשיו כאשר צוה יאשיהו לחפש בית ה' לכל אשר ימצא שם בדק ולהוציא הכסף המובא בית ה' והיה חלקיהו מחפש בבית ה' ובבית קה"ק ובדביר מצא ס"ת שהיה מונח במקומו מצד הארון וכן הוא אומר בד"ה ובהוציאם את הכסף המובא בית ה' מצא חלקיהו הכהן את ספר תורת ה' ופתח וקראו ונתנו אל סופר המלך שיביאהו אל המלך שיקרא בו ויראה איך שכחו התורה המונעת כל המעשים הרעים שהיו עושים בישראל ואם תאמר והרי מנשה עשה תשובה כמ"ש בדברי הימים כשהגלו אותו שרי מלך אשור והוליכוהו בבל אמר ובהצר לו חלה את פני ה' ויכנע מאד ויתפלל אליו ויעתר לו וישיבהו ירושלם וידע מנשה כי ה' הוא האלקים ואמר שהסיר את אלהי הנכר ואת הסמל מבית ה' ויאמר ליהודה לעבוד את ה' אם כן היאך לא החזיר את התור' ליושנה ולא קרא בה ואיך היה אצל חלקיהו ואצל אחרים חדוש דברי התורה אפשר כי הגלות שגלה מנשה היה בזקנותו ואחר שעשה תשובה לא האריך ימים כל כך אלא שידע ושמע כי ע"ג רע בעיני ה' כמו שהעידו בו הנביאים בעודו ברשעו והע"ג בער כשעשה תשובה ולא נתן אל לבו לחפש ספ' התור' ויאשיהו היה קטן בימי מנשה בן שש שנים ולא למד תורה עדיין ואמון אביו היה רשע ואחז בדרכי אביו הרעים שגדל בהם ובשוב מנשה מרשעו לא הכין הוא את לבבו כמו שכתוב ולא נכנע מלפני ה' כהכנע מנשה אביו ומפני זה היה חדוש אצלם ספר התורה אבל למה שמצינו בסדר עולם ובדברי רז"ל כי בשנת כ"ב למנשה גלה ואחר כך עשה תשובה וסמכו זה למה שכתוב ויעש אשרה כאשר עשה אחאב מלך אחאב כ"ב רצה לומר כי מנשה הרע כאחאב ואחאב עשה הרע כ"ב שנה כל ימי מלכותו ומנשה עשה הרע ג"כ כ"ב שנה הנה ל"ג שנים היה מנשה בתשובה והוא רחוק ואיך היה זה שעמד ל"ג שנים בתשובה רוב ימי מלכותו ולא דרש ספר התורה זה רחוק מאוד.

2. שבת נו, ב

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל האומר יאשיהו חטא - אינו אלא טועה, שנאמר ויעש הישר בעיני ה' וילך בכל דרך דוד אביו אלא מה אני מקיים וכמה לא היה לפניו מלך אשר שב וגו' - שכל דין שדן מבין שמנה עד שמנה עשרה החזירן להן. שמא תאמר: נטל מזה ונתן לזה - תלמוד לומר בכל מאדו - שנתן להם משלו. ופליגא דרב, דאמר רב: אין לך גדול בבעלי תשובה יותר מיאשיהו בדורו, ואחד בדורנו.

3. רש"י מלכים ב כב, יג

לרסן את ה' בעלי - ראה כתוב: יולך ה' אותך ואת מלכך (דברים כח, לו).

4. יומא נב, ב

התניא: משנגזו ארון נגנזה עמו צנצנת המן, וצלוחית שמן המשחה, ומקלו של אהרן ושקדיה ופרחיה, וארגז שישגרו פלשתים דורון לאלקי ישראל, שנאמר וכלי הזהב אשר השבתם לו אשם תשימו בארגז מצדו ושלחתם אתו והלך. ומי גנזו - יאשיהו גנזו. מה ראה שגנזו - ראה שכתוב יולך ה' אתך ואת מלכך אשר תקים עליך עמד וגנזו, שנאמר ויאמר ללויים המבינים לכל ישראל הקדושים לה' תנו את ארון הקדש

בבית אשר בנה שלמה בן דויד מלך ישראל אין לכם משא בכתף עתה עבדו את ה' אלקיכם ואת עמו ישראל.

5. מגילה יד, ב

חולדה – דכתיב וילך חלקיהו הכהן ואחיקם ועכבור וגו'. ובמקום דקאי ירמיה היכי מתנביא איהי? – אמרי בי רב משמיה דרב: חולדה קרובת ירמיה היתה, ולא הוה מקפיד עליה. ויאשיה גופיה, היכי שביק ירמיה ומשדר לגבה? אמרי דבי רבי שילא: מפני שהנשים רחמניות הן. רבי יוחנן אמר: ירמיה לא הוה התם, שהלך להחזיר עשרת השבטים. ומנלן דאחדור – דכתיב כי המוכר אל הממכר לא ישוב, אפשר יוכל במל ונביא מתנבא עליו שיבטל? אלא מלמד שירמיה החזיר, ויאשיהו בן אמון מלך עליהן. דכתיב ויאמר מה הציון הלז אשר אני ראה ויאמרו אליו אנשי העיר הקבר איש האלקים אשר בא מיהודה ויקרא את הדברים האלה אשר עשית על המזבח בית אל. וכי מה טיבו של יאשיהו על המזבח בבית אל? אלא מלמד שיאשיהו מלך עליהן.

6. רמב"ם, הלכות בית הבחירה ד, א

אבן היתה בקדש הקדשים במערבו ועליה היה הארון מונח, ולפניו צנצנת המן ומטה אהרן. ובעת שבנה שלמה את הבית וידע שסופו ליחרב בנה מקום לגנוז בו הארון למטה במטמוניות עמוקות ועקלקלות. ויאשיהו המלך צוה וגנוז אותן במקום שבנה שלמה, שנאמר "וַיֹּאמֶר לְלוֹיִם הַמְּבִינִים לְכָל יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים לַה' תָּנוּ אֶת אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ בְּבֵית אֲשֶׁר בָּנָה שְׁלֹמֹה בֶן דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֵין לָכֶם מִשָּׂא בְּכַתֵּף עֲתָה עֲבַדוּ אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם ... " (דברי הימים ב לה, ג).

7. רמב"ם, הלכות בית הבחירה ו, יד-טז

ובמה נתקדשה? בקדושה ראשונה שקדשה שלמה, שהוא קדש העזרה וירושלם לשעתה וקדשה לעתיד לבוא... ולמה אני אומר במקדש וירושלם שקדושה ראשונה קדשתן לעתיד לבוא... לפי שקדושת המקדש וירושלם מפני השכינה ושכינה אינה בטלה, הרי הוא אומר "וַהֲשִׁמּוּתִי אֶת מִקְדָּשִׁיכֶם" (ויקרא כו, לא) ואמרו חכמים אף על פי ששוממין בקדושתן הם עומדין.

8. רש"י שיר השירים ה

דודי שלח ידו מן החור – כשאמרתי רחלתי את רגלי ולא אפתח לך ולא אשוב מן ע"א שזכרתי זה:

שלח ידו – והראה נקמתו בימי אחז והביא עליו חיל מלך ארם (ד"ה ז כח) ויכו בו וישב ממנו שביה גדולה וגו' ויהרוג פקח בן רמליהו ביהודה מאה ועשרים אלף ביום אחד: ומעי המו עליו – בא חזקיהו בנו ושז בכל לבבו לדרוש להקב"ה וכל דורו שלמים לא קם דור בישראל כמותם כמו שמפורש בחלק בדקו מדן ועד באר שבע ולא מלאו עם הארץ מגבת ועד אנטוכיא ולא מלאו איש ואשה שאין בקיאים בהלכות טומאה וטהרה וזהו וידי נטפו מור וגו' אף יאשיהו נאמר בו (מלכים ב כג) וכמוהו לא היה לפניו מלך כי ראה פורענות שזאה על מנשה ועל אמון לקיים שלח ידו מן החור ומעי המו עליו:

פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר – לא ביטל גזירתו שנאמר בחזקיהו (ישעיה לט) הגה ימים באים ונשא כל אשר בביתך וגו' ומבניך אשר תוליד אלו דניאל חנניה מיסאל ועזריה ואף

ביאסיהו על ידי חולדה הנביאה (ירמיה יט) הגני מביא רעה אל מקום הזה ואל יושבי וגו' ואומר (מלכים ב כג) וכמוהו לא היה לפניו מלך אך לא שב ה' מחרון אפו הגדול אשר חרה ביהודה על כל הכעסים אשר הכעיסו מנשה ויאמר ה' גם את יהודה אסיר מעל פני כאשר הסירותי את ישראל ומאסתי את העיר הזאת:

נפשי ילאה בדברו – ילאה ממני בדברו דבר זה:

בקשתיו ולא מלאתיו – ואם תאמר והלא ירמיה עומד ומתנבא בימי יהויקים ולדקיהו קובו אלי ואשובה אליכם לא לבטל את הגזירה אלא להקל הפורענות ולהכין מלכותם בשבט מן הגולה לנטועם מאין נטישה ולבנותם מאין הורס:

9. תענית כב, א-ב

על החרב וכו' תנו רבנן: חרב שאמרו, אינו צריך לומר חרב שאינו של שלום, אלא אפילו חרב של שלום. שאין לך חרב של שלום יותר מפרעה נכה, ואף על פי כן נכשל בה המלך יאשיהו, שנאמר: וישלח אליו מלאכים לאמר מה לי ולך מלך יהודה לא עליך אתה היום כי אל בית מלחמתי ואלקים אמר לבהלני חדל לך מאלקים אשר עמי ואל ישחיתך. מאי אלקים אשר עמי? – אמר רב יהודה אמר רב: זו עבודה זרה. אמר: הואיל וקא בטח בעבודה זרה – יכילנא ליה... אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מפני מה נענש יאשיהו – מפני שהיה לו לימלך בירמיהו, ולא נמלך. מאי דרש: וחרב לא תעבר בארצכם, מאי חרב? אילימא חרב שאינה של שלום – והכתיב ונתתי שלום בארץ! אלא, אפילו של שלום, והוא אינו יודע שאין דורו דומה יפה. כי הוה ניהא נפשיה חזא ירמיהו שפוותיה דקא מרחשן, אמר: שמא חס ושלום מילתא דלא מהגנא אמר אנב צעריה. גחין ושמעיה דקא מצדיק עליה דינא אנפשיה, אמר: צדיק הוא ה' כי פיהו מריתי. פתח עליה ההיא שעתא רוח אפינו משיח ה'.

10. איכה רבה (בבב) פרשה א, יח

צדיק הוא ה' כי פיהו מריתי. מי אמר הפסוק הזה, יאשיהו אמרו, הה"ד אחרי כל זאת אשר הכין יאשיהו את הבית עלה פרעה (נכה) [נכו] מלך מצרים להלחם בכרכמיש על פרת (דה"ב לה כ), בקרקסיון דפרת, ויצא לקראתו יאשיהו, וישלח אליו מלאכים לאמר מה לי ולך מלך יהודה [וגו'] ולא הסב [יאשיהו] פניו ממנו כי להלחם בו התחפש ולא שמע אל [דבריו] נכו (שם כא וכב), זה פרעה, מי אמר חדל לך מאלקים אשר עמי ואל ישחיתך [וגו'], ולא שמע אל דברי נכו [מפי אלקים (שם)], זה ירמיה הנביא שאמר לו כך ישעיה רבי אמר וסכסכתי מצרים במצרים (ישעיה יט ב), א"ל יאשיהו משה רבה דרבך אמר וחרב לא תעבור בארצכם (ויקרא כו ו), ואפי' חרב של שלום, ולא היה יודע יאשיהו שכל דורו היו עובדים ע"ז, ליצני הדור מה היו עושים חצי צורה בדלת זו, וחצי צורה בדלת זו, והיה משלח ב' תלמידי חכמים לבער צורה מבתיהם, והיו נכנסין ולא היו מוצאין כלום, הן דנפקין הוו אמרין להון סגרון תרעייא מבתרכון, והוו נפקון להון וסגריין תרעייא מבתרהון, והיו משתכחא קיימא מן גו, מה כתיב שם, ויורו המורים למלך יאשיהו (ד"ה שם כג), ר' מני אומר שלש מאות חצים הורו בו, עד שעשה עצמו ככברה, והיה ירמיה מצית אחריו לידע מהו אומר, ומה היה אומר, צדיק הוא ה' כי פיהו מריתי.